

taiteesta. -podcast jakso 5. "Kun taide tulee lihaksi – Max Ryyänen" litterointi

INTROMUSIIKKI SOI

Max:

Kun ruumista oikein stimuloidaan, siinä on aika hankala ajatella jotain matematiikkaa.

Jos mä olisin diktaattori, niin esteettinen kokemus olis sanana kielletty.

Toivo:

Taide ja esteettinen koetaan usein itsen ulkopuolisiksi, tietyllä tavalla etäiseksi. Veistos seisoo pedestaalillaan katseltavana, orkesteri soittaa montussaan, näyttelijä vilahti juuri rautaesiripun taustalla. Tai podcast elää etäisenä jossain bittiavaruuden ja kuulokkeen kalvon liminaalisessa tilassa. Kuitenkin myös podcast voi vavisuttaa ruumistasi, kivuta niskapiitäsi pitkin tai aiheuttaa inhotuksen kouraisun syvällä mahassa.

Esteettinen ja aistimellinen ei välttämättä olekaan niin kaukana kuin ehkä luulemme, tai aivojamme ympäröivä Harmanin allas ei ehkä olekaan niin hermeettinen kuin saattaisimme toivoa. Mitä tarkoittaa taiteen ruumiillisuus? Miten ruumis ja kokemus liittyvät toisiinsa? Entä onko ruumiitonta kokemusta laisinkaan?

Kanssani ruumiillista taidekokemusta maistelee, hyväilee ja nuuhkii Aalto-yliopiston visuaalisen kulttuurin teorian vanhempi yliopistonlehtori Max Ryyänen. Max on kirjoittanut huomattavan laajasti esimerkiksi estetiikan, elokuvatutkimuksen ja kulttuurin tutkimuksen aiheista ja myös tämänpäiväisen päänavauksemme teemastani. Max, millaisessa asennossa olet juuri nyt?

Max:

Minä istun tässä kohtuullisen ryhdikkäästi sinua vastapäätä, kun olen toisen nisäkkään erityisesti ihmisen vastapäisellä puolella pöydällä. Se on tietynlainen ruumiillinen tunne myöskin. Minulla on tällainen tietty läsnäolo nyt, kun olen suuntautunut suuhun. Tiedän, että tämä leviää laajemmalla muuallekin. Sekin vaikuttaa varmasti päähän tämän istumisen olemiseen.

Toivo:

Kuulijoille tiedoksi, että istumme tosiaan pöydän ääressä toisiamme vastaan. Mikrofonit ovat tällä tavalla doping-skandaalimaisesti pöytätelineissä, kun melkein tiedotustilaisuusfiilis tulee joskus tässä asetelmassa. Kun olen ollut monenlaisissa asennoissa ja erilaisilla telineillä nauhoittanut, niin tässä on aina oma ryhdikkyys joka tulee kyllä.

Max:

On, on. Sehän on aina hieno asia. Se pakottaa aina keskustelua asioista, mitä ei ole pohtinut aikaisemmin, jos joku vähän törkkäsee. Se on hyvä.

Toivo:

Kyllä. Aloitetaan sitten ihan perusasioista, kun tänään puhutaan taiteen ruumiillisuudesta. Mitä me oikeastaan tarkoitetaan ruumiilla tässä tapauksessa?

Max:

Se on hyvä kysymys. Mä menin elokuviin mun poikapuolen kanssa, kun se oli teini-ässä. Nyt mä en enää muista, mikä elokuva se oli. Kun mä kattelin, mitä ihmiset ponkoili pystyyn elokuvateatterissa, mitä ne tarkoituksellisesti haki sieltä tämmöistä kirkumisolotilaa. Oikein odottiin niitä kohti, jossa ne pääsis huuhtamaan. Sitten ne veti semmoisesta litran kaukaloista makeutettua popkornia ja moni muita vastaavia asioita.

Loput voitit siinä ja kuulijat voi kuvitella itse. Mä rupesin miettimään elokuvan varsin vahvaa ruumiillisuutta. Mä lueskelin elokuvakritiikkejä siihen aika aika paljon. Mä oon viime aikoina julkaissut jonkin verran elokuvatutkimusta. Sitten mä rupesin funtsailemaan, että ruumissa ei ole juurikaan läsnä kuitenkaan. Meillä on vaan kriitikeissä. Ne tuntuu olevan vaan usein aikalailla tarinoita. Siinä on muutenkin aika vähän teknisesti kuivia varsinaista elokuvallisuutta, mikä hämmästyttää mun aika merkittävinkin kriitikkojen kohdalla, että ne kertoo vain tarinoita.

Kun mä kattelin vielä tutkimusta, mä huomasin, että aika ruumiitonta elokuvan tutkimuskin on. Ikään kuin me katsottaisiin jotenkin hirveästi rationaalisella karteesiolaisella mielellä elokuvia, jos näin voi sanoa. Ne olisivat jotain litteitä kuvia, jotka on meidän mielelle suunnattu. Samalla, kun rupeaa funtsailemaan, niin aika monet muistaa vanhan Harrod Lloydin Safety Last, tämmöisen mykkäelokuvan, joka on täsmälleen nyt siis sata vuotta vanha, missä se roikkuu valtavasta kellosta.

Se on kuvattu Los Angelesissä, ja ei se itse asiassa hirveän korkea rakennus ole. Se on semmoinen vanha vakuutusyhtiön rakennus, joka oli ehkä joku 14-kerroksinen. Mutta jo siinä elokuvassa sitä katsellessa alkaa jalkapohja helposti kutittaa ja vatsassa vähän pyörimään, ja siitä lähtien on vaan lisääntynyt ruumiillisen stimulaation määrä. Rupesin ihmettelemään, kun luin elokuvan historiaakin, että tuntuu, että sitä ei ole sielläkään läsnä.

Kattelin sitten, että 60-luvulla vaikka alkoi tulla aika voimakkaita kauhokokemuksia, ja jotenkin tietysti ei voi unohtaa pornografiaa ja kaikkia muuta, mitä alkoi tulla 70-luvun vaihteessa. Mutta myöskin sitten tämmöisiä action-elokuvia, joissa selvästi on tarkoitus kiihdyttää meidän ruumiin. Mission kolmosta, kun Tom Cruise kiipeää pilvenpiirtäjän lasiseinää, ja se rupeaa itselläkin kutiaamaan tassuissa, kun katsoo sitä.

Sitten rupesin ihmettelemään, että se ruumiin tuntuu. Rupesin miettimään, että tämän ei ole enää ruumiillisen elokuvan genre. Mutta sitten, kun rupesin laajemmin funtsailemaan, huomasin, että aika vähän tuo ruumis oli muuallakaan läsnä, ja olin kuitenkin tehnyt ruumiin filosofiaa. Olin aikanaan ollut tämmöisen somaestetiikka, mikä on tämmöinen tavallaan yksi keskustelu, ei mikään varsinainen metodi ehkä, mutta se on yksi tuon aika monitieteinen keskustelu.

Olin siinä toimitin yhtä lailla lehteä vuosikausia kanssa. Rupesin sitten jotenkin miettimään, että aika kiinnostavaa, että kuitenkin taiteiden kohdalla puhutaan aika vähän ruumiillisuudesta. Kyllä jonkin verran löytyy vaikka musiikistakin, mutta muistan, kun joskus parikymppisenä kävin kuuntelemassa raskasta, nopeata metallia, mikä yhtäkkiä ilmestyi tämmöinen musiikkisuunta, missä oli hirveät räminä ja mentiin tauottamalla vauhdilla, niin kyllä mä niin kuin aika lailla ruumiin takia menin sinne, että tuli semmoinen puhdistunut kokemus, ja sitten vielä kuului heilutella päätä ja pyörii ympäriinsä

siellä. Ja sitten jotenkin mietin, että aika kiinnostavaa, kyllä on tosi vähän tehty siitä. Me nyt kirjoitettiin yhden kirjan, mikä lähinnä on kuvia ja sitten elokuvia, käsittelevä teos täältä kantilta, mutta jäi kutkuttamaan kuitenkin, että on se kiinnostavaa, miten on paljon tämmöistä viihdettä ja taidetta ja kulttuuria, mikä oikeastaan on suunnattu meidän ruumiille, mutta sitten me ajatellaan, että ne liittävät noita kuvia meille mielelle. Ja kyllä sitä kannattaa mun mielestä vähän laajentaa pohtia ja ajatella. Kaikki nämä meidän kokemustamme rikastuu ja usein kehittyä ja parantuu, kun me osataan vähän tiedostaa, mistä on kysymys.

Toivo:

Kyllä. No tosiaan, että saadaan vielä käsitteetkin, meillä on nyt ruumis ja mieli nousi tämmöisinä, niin kun koetaan, että taide on tosi ruumiillista, mutta se ehkä halutaan tuoda mieleen. Mikä tämä jaottelu on, minkälaista historiaa sillä on ja mikä on ehkä nykypäivän tila?

Max:

Joo, tämä on kiinnostavaa. Tässä on pitkä historia erilaista jaottelua sekä ruumis, mieli ja sitten sielu tietysti, että voi mennä muutaman tuhat vuotta taaksepäin jossain Intiassa, vaikka siihen, mitä pohdittiin, että joku tämmöinen sielun tapainen meidän käsitteistö ei ihan vastaa vanhaan sanskrittiin, mutta joku toinen sielun tapainen siirtyy seuraavaan tämmöiseen matkalaukkuun ja siitä seuraavaan matkalaukkuun, ja nämä meidän ruumiit, eli matkalaukut sitten vähän vaihtelevat ja sitten tietysti Länsimaissa on ollut kristinusko mukana tämmöistä ajattelua ruumis versus jotakin, mutta ihan moderniin aikakauteen tietysti 1600-luvulta lähtee aika vahva ajattelu, kun tapahtuu esimerkiksi René Descartes, joka tämä "ajattelen siis olen" lauseke, usein muistetaan, mikä on vaan osa tämmöistä pidempää pohdintaa siitä, että ainakin voidaan luottaa siihen, että meidän ajatukset on meidän omia, vaikka kaikki muu olisi huijausta, niin on pitkä perinne siinä, mutta mä en usko, että hirveän paljon nykypäivän ihminen oikeastaan sitä jaottelua harrastaa, en mä usko, että me arjessa sitä hirveästi tehdään. Mä ajattelen, että länsimainen, moderni ihminen jotenkin olisi mieliruomisjaotta, kun jotenkin kauan kahlitsemaan, että sen kuulee, jos menee vaikka tälleen, mutta mä en usko siihen. Tämmöinen ihminen tuossa nyt vaikka tuossa ulkopuolella selailee, että jotakin kirjaohjelmaa tai jotakin, mikä näkyy tuosta lasin läpi, tai mun aamulla näkemä posteljooni, tai minä tuossa aamulla, en mä mitenkään liian myös sillä tavalla pohtinut tai kokenut asioita. Varmaan jos me pyydetään eritteilemään, me lähdetään jakamaan sitä, mutta mä en usko, että meidän arkinen kokemus on niin eroteltua.

Mutta se ensin kiinnostavaa on se, että on tuolla maailmassa ihan asioita, missä se tulee näkyviin, että silloin kun ruumista oikein stimuloidaan, niin aika vaikea on pohtia mitään matematiikkaa, ja silloin kun on oikein tämmöisen abstraktin ajattelun kiemuroissa sisällään, niin kyllä siinä vähän oma ruumis ehkä unohtuu. Että on varmaan tämmöisiä painotuksia, mitkä on ihan todellisia. Nyt mä oon enemmän jossain semmoisessa, mitä perinteisesti kutsuttaisiin mun mieleksi, tai varmasti on ihmisiä, jotka haluaisi sanoa, että nyt on sielullisen äärellä. Mä en ole ehkä tämän kokemustyyppin ihminen, mutta mä uskon, että ihmiset on voimakkaat kokemuksia jostain tämmöisestä ei-ruumiillisesta sielullisesta tiloista kanssa. Että varmaan kokemuksen painotukset jotenkin menevät eri tavoin, ja on asia, että hirveän älyllistä taidetta voidaan kuunnella jotakin modernia musiikkia, joka voi olla hyvinkin lähellä matematiikkaa, tai on olemassa, just niin kuin puhuttiin äsken elokuvasta, on olemassa tajuttoman älyllisiä elokuvia, mitä vaan tuijottelee ulkopuolisena. Mutta sitten on hirveästi semmoista, että menee kiskasta ja tempasta johonkin mukaan, ja sillä hetkellä,

kun menee kiskasta ja tempasta mukaan, niin me ei ehkä olla samalla tavalla semmoisen perinteisesti mielen pauloissa, vaan meidän ruumissa ehkä silloin painottuu jotenkin enemmän siinä kokemuksessa. Mutta totta kai mielellekin on osana ruumista ja niin edespäin, tämä on tosi monimutkaista, mutta jos puhutaan ihan vaan kokemuksen tuntemuksista ja lajityypeistä ja siitä, miten me ajatellaan, mehän usein halutaan ajatella, että mä olen niin syvällä omassa mielessäni, että mä en huomannut mitään, ja se on ihan totta, kaikki tietää, mitä se tarkoittaa. Silloin ne hirveästi tunnustellaan meiltä, että sormis tuntuu teidän jalkapohjissanne, ja oikeastaan kauankin, jos joku puraisee jalasta, että ei tajua, mitä tapahtuu. Ja sitten toisinpäin voidaan olla voimakkaassa fyysisessä tilassa, ja usein me ollaan perinteisesti ajatellut, että silloin me liikutaan.

Meikä on se kummallinen huijaus, mitä meidän nyt on kulttuuripuolella harjoitettu jo kymmeniä vuosia, ja kukaan ei ehkä ihan tahalten huijaa, mutta jotenkin on väistetty sitä ruumista, että ei minä tarvitse tanssia tai harrastaa tai chita ollakseen me ruumissaan tai pyöräillä, vaan ällistytävää on just se, että elokuva voi olla sitä, tai ihan siis joku romaanikin lukee romanttista romaania, niin rintakehä alkaa lämpenemään voimakkaasti samalla kun lukee, ja on paljon tämmöistä musiikkia, mikä on hirveän voimakkaasti ruumiillista, niin kuin mä jo sanoin, ja varmasti kaikissa taiteissa. Klassinen juttu on tietysti, kun katsoo tanssia, että omalla ruumilla reagoi samalla, kun katsoo ihmisten liikkeitä, vähän niin kuin tuntee hieman samoja juttuja.

Tämä on mun mielestä ihan älyttömän kiinnostavaa, ja se pätee melkein kaikkeen, samoin kun puhutaan vaikka vaeltamisesta jossakin metsässä, tai jossain vaelluspoluilla mennään tekemään asioita metsään, niin sitten jotenkin hirveästi puhutaan maisemista, mutta kyllä se on hirveän ruumiillista olemista sielläkin. Kyllä mä poimin itse sieniä ja marjoja varmaan enemmän ruumiillisista syistä kuin visuaalisista syistä. Äänimaisemat on kiva, kun varvut rapisevat ja muuta, mutta jos mä rupean oikein pohtimaan, niin kyllä se on se kokonaistunne siellä olemisesta, mikä ehkä painottuu enemmän ruumiin suuntaan, se liikkuminen siinä, ja ne pienet vastukset, kun mä kohoon jotain mäkeä ylöspäin, ja mä nousin jollekin kivellä ja siitä rataa, mikä siinä on se miellyttävä motorinen pohja sille muulle kokemukselle. Ehkä tämmöinen olisi mun mielestä uusi suunta ajatella, ja mä jotenkin hämmästyin, kun mä huomasin, että sitä on hirveän vähän, että mä en pitäisi ajatella enemmän, että jos mä mietin vaikka just jotain, no mä menin vaikka jotain ulkoilualueet Kirkkonummella, mistä just vaimo oli pari päivää sitten jossain semmoisessa käymässä, ja sit se purtsa oli vaan sitä kävelyä siellä, että se oli tehty liian helpoksi, että siinä oli jossain kohtaa liian helppo polku laitettu, että se ei tykännyt kävellä siinä, ja se oli ehkä hyvä kuvaus siitä, miten me halutaan näitä ruumiillisia haasteita metsässä kävelyyn myöskin, ja ne pitää olla sopivanlaisia, ja niistä muodostuu sitten se kokemus. Mutta usein ajatellaan, että ne on kuvia, ne on maisemia tai jotakin muuta, mikä on kiinnostavaa.

Meillä on joku tämmöinen perinne, ja ehkä pieni taakkakin katsoa asioita, niin että me jätetään se ruumis vähän sivuun, vaikka se on siellä keskiössä, niin kuin siinä Impossible Mission kolmosessa yhtä paljon kuin Marjan poiminnassa.

Toivo:

Niin, ja tota just että jopa vaellusreitit suunnitellaan kuten englantilaiset puistot, että siellä aukeaa maisemia kuin maalauksia galleriassa.

Max:

Joo näitä usein mietitään.

Toivo:

Kyllä. No tota, osaatko sä diagnoosioida jotain syytä sille, että kun tää ainakin omaan niinku arkikokemukseen resonoi vahvasti, mistä puhut, niin minkä takia se ei jatku vaikka sinne elokuvakritiikkiin, jonka mainitsit esimerkkinä, josta se ruumis on ikään kuin häipynyt tai jäänyt takalalle, niin miksi?

Max:

Ai miksi se on poistunut keskusteluun, tai miksi tää ei näy sieltä? Tää on mielenkiintoista, ja tätähän voi vaan arvailla meille, ja aatehistoriasta ja kulttuurihistoriasta jää aina aika lailla vaan lyhyitä tikkuja käteen, kun ruvetaan tonkimaan. Siellä täällä joku, mennään parista vuotta taaksepäin, niin yleensä joku mannereurooppalainen yläluokan ukkeli, jossa on istunut pohtimassa näitä asioita ja kirjaamassa niitä ylös, ja se on aika kapea se sektori, miltä nää pohdinnat tulee. Ja niillä on usein ollut taas liikaa koukutusta, ja varmaan ihmiset, kun kirjoittaa niitä juttuja ylös, lukee paljon kirjoja, ja kaikki tietää, mitä teoreettisempaa kamaan vielä lukee, niin sen enemmän voi etääntyä ehkä sen hetkisistä ruumiillisista tuntemuksistaan.

On vaikea mennä taaksepäin sanomaan, mutta on mulla tiettyjä ajatuksia tästä, kun taidejärjestelmää ryhdyttiin luomaan, tähän on kiinnostavaa, että semmoinen 200-300 vuotta sitten ryhdyttiin pohtimaan, että maalaus ja kirjallisuus ja musiikki kuului jotenkin yhteen, ja näitä voisi kutsua vaikka taiteeksi, ja ruvettiin hirveästi puhumaan kokemuksesta ja niin edespäin, niin varmaan jotenkin luotiin joku semmoinen kehikko kokemukselle, ja kokemuskeskustelut syntyivät tietylle pohjalle, että sinulla oli sitten niitä jotain, no se alkoi ehkä vähäjurjana saada sitten lähteä, että sinulla oli tietynlaisia patsaita edessä, tietynlaisia tauluja ja tietynlaisia musiikkiteoksia, ja sitten pyrittiin pohtimaan ihmisen kokemusta, ja näitä mitä vieläkin puhutaan, luovat tahot vaikka luovuutta on kaikkialla ja niin edespäin, niin siinä varmaan syntyi tietty traditio, mikä on ollut ihan looginen. Jos keskustelu alkaa siitä, että heilutaan peruukki päässä jossain yläluokan rakennuksessa, Firenzessä tai Pariisissa, ja tuijotellaan siellä vaikka jotain hieman jäyhiä maalauksia, jotka voivat olla usein kauniita, mutta ne on keskimäärin sen nyky- visuaalisen kulttuurin katsojani aika jäyhiä, ja funtsaillaan sitten mitä on olla vaikka tuolla, mitä se kuva edustaa, olisi sitten kaupunkimaisema tai luonto, tai kuunnellaan musiikkia tietynlaisessa ilmapiirissä, niin en tiedä, jos nyt ruvettaisiin pohtimaan, jos keskustelu alkaisi nyt, ja vaikka nuorten ihmisestä pelaisi tietokonepelejä, ja ne kuuntelisi jotain aika voimallista tempoista, rapmusiikkia tai metallimusiikkia tai jotain vastaavaa, niin varmasti voisi tulla hyvinkin tervainen keskustelu. Mutta kun ajatellaan, että nämä tyypit käynnistivät keskusteluun, jotka olivat tällaisessa tilanteessa, ei ole mikään ihme, että tavallaan se jäi tiettyjen katsantotapojen vangeiksi.

Ja sitten tavallaan uusia tyyppejä tulee mukaan keskusteluun, niin sitten omaksutaan usein ne samat vanhat näkökulmat ja muut, mikä on hirveän mielenkiintoista. Joskus syntyy vain tällaisia perinteitä, mutta kaikkiallahan ei tietysti ollut niin ruumiittomia keskusteluja. Mutta sitten toisaalta taidekeskustelut on aika länsimaailman juttu, mistä ne on levinnyt muualle, koska tavallaan tapa painottaa sitä taidetta erillisenä on ollut täällä se juttu, niin absurdiä kyllä ei hirveän paljon ruumiillisempia taidejuttuja löydy välttämättä Japanista tai Kiinasta tai Intiastakaan.

Toivo:

Jos me hyväksytään itsellemme pieni anakronismi ja tarkastellaan vaikka jotain perinteitä ennen taidekäsitteen muodostumista, jotka me voitaisiin nyt tarkastella taiteena, esimerkiksi antiikin jäljittelytaidot, niin onko nekin olleet selvästi mielen tai hengen tai sielun toimintaa, vai onko ruumis näytellyt esimerkiksi antiikissa erilaista roolia tässä?

Max:

Antiikin tutkijoita kuunnellen vaikuttaisi siltä, että se olisi voinut olla astetta ruumiillisempi tapa ajatella esimerkiksi patsaita, mikä on kyllä ihan mielenkiintoista ja tilallisempi, nehän usein oli yhteydessä jonkin rakennukseen, johon katsottiin jostain perspektiivistä, kun käveltiin ja niin edespäin. Voisin kyllä kuvitella, mutta siinä on vaikea mennä ja se spekulointi on vaikeaa. Sen sijaan voisin kuvitella, että osa ongelmaa on varmaan se, että jos ihmiset on hirveän yläluokkaisia, niin heidän arki on ollut epäfyysistä varmaan silloin, kun on tietynlaiset puuteroidut peruukkityypit 250 vuotta sitten on keskustelua aloitellut. Voi olla, että joku puunhakkaaja tai joku ihminen, joka on tehnyt kadulla jotain työtä, olisi voinut käynnistää rikkaamman keskustelun tästä näkökulmasta.

Mutta ne eivät käynnistäneet keskustelua. Nythän ne käynnistävät keskustelua kaikista yhteiskuntaluokista, kaikista erilaisista etnisistä taustoista, vähemmistöistä, kaikki ovat vähän mukana keskustelussa. Mä en usko, että me voitaisiin mokata nyt niin pahasti keskustelua, kuin miten se silloin mokattiin. Toisaalta ne käynnistäisivät ja kiitos siitä. On hienoa, että meillä on kokemuksista keskustelua. Kaikki hyödyntäjät, vaikka se on tämmöistä erikoissalaa, että täällä nyt istuu ihmisiä niin kuin minä ja siinä joita kiinnostaa jotain juttua.

Me luetaan kirjoja ja ollaan ehkä vähän kirjatoukkiaan. Kyllä kaikki on ihmisiä kiinnostavia. Musta on fantastista, että jossain palveluissa ihmiset keskustelevat jostain kokemuksista ja miten ne voivat voimakkaasti eläytyä ja pystyä jäsentämään myös kokemustaan. Ehkä se, että saataisiin ne jotenkin yhteen ja saataisiin kaikkien langat kerättyä saman keskustelun piiriin, voisi olla hyvä tavoite.

Kyllä ihmiset usein tajuu, mitä ne tekee. Ja mä uskon, että jos palataan siihen elokuvan katsomaan, se on musta hyvä esimerkki, mutta missä tahansa taiteessa voisi ottaa esimerkkinä. Jos rupeaa kysellemään ihmisille, joka menee johonkin elokuvaan, että se meni katsomaan tällaista räväkkää kauhuelokuvaa, niin aika äkkiä sieltä rupeaa tulla ihan tietoista ajattelua siitä, että kyllä sinne mennään ruumiin takia. Jos eikä tarvitse sitä ajatusta niille suoraan syöttää pikkusen vähän uudelleen, niin ihmiset rupeaa miettimään, miksi ne menee sinne. Ja sama pätee varmaan tohon moniin musiikin lajeihin. Ja muun muassa keskustelu on pikkusen alkanutkin siellä.

Mutta siellä se hiljainen tieto varmaan on erilaisista ruumiista kokemuksista. Ja musta olisi mieletöntä tajuta laajemminkin, miten tämä kaikki ruumiillinen toimii meidän kulttuurissa, miten erilaisissa kulttuurissa kuluttamisessa ja muuten.

Toivo:

Harvoin ihminen menee elokuvateatteriin jossa on Dolby Atmos, surround-järjestelmät saamaan etäistä intellektuaalista tietoa, harmonioista tai vastaavaa. Kyllä siinä on se penkin värinä ja selkäpiin karminta, jota haetaan.

Ehkä taas, että ymmärretään, mitä se kokemus on ja missä. Miten aistit on suhteessa ruumiiseen tai mieleen? Baumgarten määritteli aistivaraisten tiedon tieteeksi. Miten me käsitellään aisteja, jos me puhutaan ruumiillisesta kokemuksesta?

Max:

Mä itse kokonaan, että meillä ei ole hirveän voimakasta tietoisuutta aisteista. Mutta ehkä kuitenkin kuuleminen ja näkeminen on jotenkin käsiteltyä, koska niitä varten on varattu voimakkaasti instituutionalisoitua käytäntöä. Minkä kiinnostaa on vaikka se, että ihmiset eivät menneet konsertteihin kuuntelemaan musiikkia vielä 300-400 vuotta sitten.

Se on joku 250 vuotta sitten. He ruvettiin yhtäkkiä menemään ja kuunnellaan vaikka koko teos. He ruvettiin ihmettelemään nyansseja ja tämmöistä. Sitä ei ole samaa, kun pelimani soitti häissä vaikka, tai sitten vastaavasti mentiin oopperaan tapaamaan ihmisiä, ja siinä sivussa ihmiset soitti musiikkia. Mutta sitten yhtäkkiä on tullut tällainen voimakas kulttuuri, mikä on tullut musiikin instituutionalisoimisen myötä. Ja sitten siihen mukaan kaikki kuunteluvälineet ja muut.

Ehkä tietyllä tavalla meillä on tietty tietoisuus näistä ihan perustaiteeseen, perinteiseen taiteeseen liittyvistä aisteista. Luulisin, että se suuri tuntematon on nimenomaan se ruumis siinä, mikä on mun mielestä varsin mielenkiintoista. Ehkä sitten ruumiillisen kokemuksen yhteys näihin on se, mikä on vielä jotenkin kytkemättä monella varmaankin. Mutta kyllä se suuri tuntematon tuntuu olevan tämä liha ja muu osa tässä.

Vaikka menisi luita myöten ja ytimien myöten kuuntelemaan voimakasta musiikkia, niin se voi olla, että se pitää vähän keskustella ulos sieltä, se ihmisten tietoisuus. Kyllä se jossain on, mutta se jossain samanlaista. Kyllä se tietää kuulemansa korvillaan. Mutta ehkä tämä kuvaa jotenkin sitä mieltä, että meidän ruumistakin on instituutionalisoitu. Ne aistit on instituutionalisoitu. Sitten meillä katse on instituutionalisoitu jotenkin tavalla. Ensinnäkin on tehnyt taidejärjestelmiä, sitten on televisiot ja elokuvat ja lehdet ja kaikki muu.

Ja sä totut tietynlaisiin kaavoihin käyttää kuvaa ja nähdä asioita. Ja se on aika mielenkiintoista, että semmoinen voidaan tuottaa. Sitten kun tullaan jostain kulttuurisessa tilanteesta tähän, missä ei ole mitään kuvakulttuuria, saakka olla yhä vaikeampaa tässä maailmantilanteessa, niin voisi olla aika vaikeatakin tajuta tätä meidän tapaa katsoa.

Me ollaan tavallaan koututettu, itse menin pitkällä katsomaan asioita. Ja sitten toisaalta tässä ruumista vaan stimuloitu, meitä on tavallaan koulutettu jäsentämään sitä. Minusta on kiinnostavaa, että 100 vuotta on ollut ihan totaalisen ruumiillista elokuvatekemistä. Ruumissa on ollut ihan kärjessä monissa elokuvissa. Sitten meillä ei ole kuitenkaan tavallaan jäsenäskykyä siihen. On aika vaikea lähteä avaamaan sitä. Muutamalla esimerkillä on helppo aloittaa just jalkapohjia kutiseen tai rinta lämpeneen, kun lukee jotain kirjaa tai jotain muuta.

Vatsas voi vähän pyöriä, karvat voi nousta. Iho-orgasmi on sellainen vanha käsite psykologiassa, kun nousee karvat pystyyn tai jotakin muuta. Mutta valtavasti asioita tapahtuu, kun me ollaan tekemisissä kulttuurin kanssa. Ehkä ihan perinteisin moderni taide ei välttämättä ainoasiin vahvimmillaan. Moderni taidemusiikki tai jos otetaan vaikka jotain maalausta, niin nämä varmaan eivät ole kaikkein fyysimpiä.

Ehkä sellainen, mitä on kutsuttu populaarikulttuuriksi aikaisemmin ja mikä nykyäänkin voisi kutsua populaarikulttuuriksi, joku tehdäkseen eroa taiteeseen tai sitten toisinpäin taiteesta halutaan tehdä eroa populaarikulttuuriin. Kyllähän monet haluaa pitää viihteen viihteenä ja eivät halua koskea taiteeseen. Ehkä se on kuitenkin siellä menty pioneeriasemassa tässä ruumishommassa ja aistien ruumiin voimakkaassa stimuloinnissa.

Kyllähän joko nykytaidemuseossa löytyy ne muutamat teokset varmasti, missä vähän kutkutellaan korvia tai silmiä, mutta sitten kuitenkin on tuollainen räväkkä elokuva ja räväkkä populaarimusiikki on kuitenkin mennyt aika äärimilleen ja varmaan jo johdattanut meitä tutkimaan ruumista uudelta tavalla. Minä olen tullut sen vähän niin kuin joogaan, että joogaus on joku tyyppi ohjaa sinua tai jossain vaikka ruokakulttuurissa, fine diningissä tai jossain gastronomiassa ohjataan tietyllä tavalla sisään sinun ruumiseen. On tiettyjä käsitteitä, on tiettyjä tapoja mennä sinne, tietty lasi viiniä, tietyt tuoksut ja sitten mennään eteenpäin tai sitten vastaavasti, että on tietty otto ylös alasin ja sitten sinä hengität tietyllä tavalla ja ne alkaa tuntua kummalliselta jossain tuossa kohdassa, mitä vaikka siinä traditioissa kutsuttaisiin chakraksi, mutta sitten se voi olla jossain kohtaa vaikka rintakehä ja ne ovat ihan todellisia tuntemuksia, että uskopa niihin alkuperäisiin metafysikkoihin tai ei. Mutta sitten toisaalta on aika jännä, että meidän kulttuuripuolella tehdään tähän vähän niin kuin samanlaisia juttuja, että ollaan täysin menossa sinne ruumiinsa ja sitä stimuloidaan monilla eri tavoin.

Minä kuulen joskus, että olen pelkkä sätkynukke, kun minä katson jotain elokuvaa tai olen jossain tietynlaisessa konsertissa, missä on voimakkaita ääniä. Minä olen lopullisesti vaan sen toiminnan joku pääte, mitä heilutellaan, mikä on aika mielenkiintoista. Voi tosiaan olla mikään sokasevia kokemuksia tai strobovaloja ja kaikkea muuta. Kyllä varmasti tuommoinen, mitä kutsuttaisiin perinteisessä populaarikulttuurissa tai massakulttuurissa, niin siellä on tietyt sektiot, jotka ovat olleet todella vahvoja pioneereja tämän asian kehittämässä.

Toivo:

Niin, kun jos taiteessa on haettu sitä sellaista intressitöntä kontemplaatiota ja etäisyyttä, niin sitten se ei sinänsä ole ihmekään, jos se populaarikulttuurissa ja instituutioiden ulkopuolella nämä eri kokemuksen muodot nousevat.

Minä haluan napata kiinni tuosta ajatuksesta, että sinä olet kuin sätkynukke, jota elokuva tai televisio ohjailee. Haluatko sinä vähän puhua tuosta lisää? Miten me voidaan suhtautua siihen, että kokemus ei olekaan vaan passiivista vastaanottamista ja miettimistä, vaan että se jollain tavalla esteettinen tai taide- tai populaarikulttuurikokemus ihan kuin ohjailisi meitä?

Max:

Joo, no ehkä tuo perinteinen käsite sohvaperuna, minä olen alkanut tykkäämään siitä, koska usein ajatellaan, että aktiivinen ihminen edellyttää älyllisesti asioita. Sitten on tuollainen sohvaperuna, kun katsoo läpi, aloittaa vaikka jollakin viihdeohjelmaa, missä on vähän erotiikkaa ja tuossa kello 7.30–9.15 siirtyy kauhuelokuvaan, missä kaikki sen karvat nousee ja se menee vatsasekaisin ja tulee vielä jotain pieniä kuomotuksen tunteita välille. Ja sen jälkeen se siirtyy väsyneenä katsomaan jotain pikku kanavaa tai jotain dokumentteja, maailman pahimmat lentokoneonnettomuudet. Ne voivat olla aika rajuja ruumiillisia retkiä tuommoiset illat viihteen parissa loppupeleissä.

Se voi olla älyllinen peruna, sohvaperuna sitten jollakin tavalla, mutta se ruumis ei ole kyllä mikään peruna, vaan voimakkaasti stimuloitu, monisäikeinen, orgaaninen, holistinen, lainehtiva, venyvä, vanuva asia ja ilmiö tämän kaiken keskellä. Se on mun mielestä huimaa, että voidaan todella olla aktiivisia katsojia, vaikka ei olisi mitään älyllistä ja reflektiivistä. Ehkä taas sen nimen pitäisi ajatella uudestaan, ja ihminen voi vielä tehdä sen tietoisesti.

Max:

Se on kiinnostavaa. Ei se ole semmoista, missä mä puhuttaisin ehkä vielä, mutta jälleen kerran kun ihmisen kanssa menee juttelemaan, niin kyllä se kertoo aika äkkiä, kun hän kyselee asioita, niin kyllä se osaa kertoa tämän asian itse. Se on semmoista hiljaista tietoa, mitä tällä hetkellä on. Tämä on mun mielestä älyttömän kiinnostavaa, ja sama pätee varmasti musiikkiin. Ja myöskin se, että tietysti tekijät ovat tienneet tämän pidemmän aikaa.

Tuntuu, että ei ole olemassa semmoista yleistä keskustelua ehkä, mutta kyllä elokuvan tekijät tietävät, että ne tekevät ruumiillista elokuvaa tuolla Hollywoodissa, ja Bollywoodissa, ja Nollywoodissa, ja Japanin tuotantolaitoksissa. Kyllähän ne tajuavat, mitä ne tekee. Ja myöskin se, että miten eksessiivistä tai ylijarjosten menevää se voi olla. Meitä voidaan todella viedä ihan äärimmillen.

Me ollaan just, että pystynkö mä enää katsomaan, pystynkö mä enää kuuntelemaan tätä kirskuntaa jossain tämmöisessä uudemmassa musiikissa, mitä voi olla. Se on tosi mielenkiintoista kyllä, että sitä on tehty kauan, ja että se on niin voimallinen ja iso osa meidän perintöä. Mä toivoisin, että voisi jotenkin kehittää keskustelua siihen suuntaan, että me tajuttaisiin näitä kaikkia erilaisia pikkuasioita, vaikka jotain tämmöisiä pieniä ilmeitä.

Meillä löytyisi tavallaan käsitteet sille, että mitä meidän ruumiissa tapahtuu. Nythän niitä ei hirveästi ole, että mäkin tässä joudun lainailemaan käsitteitä sieltä, kun me käydään tätä keskustelua. Mutta voisi olla kaikilla näillä erilaisilla kokemuksilla käsitteet. Se olisi mielenkiintoista. Silloinhan kritiikoillakin olisi kieli ja käsittely tätä asiaa, tai tutkijoilla olisi kieltä, ja voitaisiin arjessa jakaa näitä juttuja.

Tämä oli niitä leffoja, jos tulee vähän sinne metallilevyyn oloinen tunne tuonne vatsan pohjaan. Mulla oli puolet elokuvasta, ja sitten kun se jännitys laukesi, niin se oli tosi yllättävää, ja sen jälkeen mul olisi karvat pystyyn. Mutta jos joku tapa kertoo tätä jotenkin toisella tavalla, niin nyt se kuulostaa ihan hullulta ja absurdilta. Tämä voisi olla meidän tapa sen sijaan, että kerrottaisiin juonen käänteitä, mikä voi olla ihan täysin absurdiaa jonkun hirveän voimakkaan elokuvan kohdalta. Mikä tarina siinä on? Sittenpä se tarinoita loppujen lopuksi kaatuu siinä kappaleet suunnilleen, että ne on ne samat tarinat eri muodoissa koko ajan.

Se olisikin mielenkiintoisempaa, että meillä olisi tämmöisiä ruumiillisia. Voisi olla ruumiillisia kritiikkiäkin taiteesta ja totaalisesti, että kävin tämmöisessä konsertissa. Ja totta kai sitä voi olla myös tämmöisen modernin taiteen puolella. Mä mietin, että oli joku tämmöinen liikenteen teos. Koko se atmosfääri, se on semmoinen, missä sinfoniaorkesteri soittaa, tämmöisen äänimöykyn, mikä vaan törähtää sieltä. Sä vaan tunnet sen ilmassa, että tossa on se möykky.

Mutta ei se oikeastaan ole korville. Se on jotenkin sen ihme äänimassan tunteminen ja sen äärellä oleminen on siinä teoksessa se juttu. Niitä on kaikkialla näitä ilmiöitä.

Toivo:

On ja toi on mun mielestä tosi kiinnostavaa, että se on. Meillä on tosiaan jonkin sorttinen käsitteellinen sokeus näille, vaikka se kokemus on tosi tuttu. Se varmaan vahvimpia musiikin ääressä kokemuksia. Oon käynyt aika paljon katsomaan keikkoja ja konsertteja. Oli vielä aika populaari olin siis katsomassa Ruusuja tuolla Tavastiällä. Ja sitten kun soitetaan tällaista nykyaikaista elektronista musiikkia tosi kovaa.

Ja kun mä tunnen sen, että mun Dickies-housujen lahkeet lepattaa mun säärien ympärillä ja läiskii niitä joka suunnasta. Niin se oli jotenkin esteettisenä kokemuksena. Mä huvituin siitä, miten jotenkin odottamaton tunne se oli. Mikä tämä on tämä tunne? Mä tajun, että se on se kun se ilma. Koska musiikkikaan ei ole niin immateriaalista, kun ehkä haluaisi joku partituuria lukeva väittää.

Niin miten mulla lahkeet läimii ympäriinsä ja osuu siihen rytmiin. Se harmitti, että sitten mä luin kritiikin vaikka nimenomaisesta konsertista seuraavana päivänä lehdestä. Ei ollut mainintaa siitä.

Max:

Joo, tämä on kiinnostavaa. Sitä paitsi siinäkin bändissä on aika paljon tietoisuutta. Se, mitä mä tunnen, niin siinä bändissä mahdollisesti ajatellaankin, että tämä on tavoite. Että ne lepattaa nämä lahkeet. Se on siinä mielessä kiinnostavaa vielä, että tämän tekijöiden puolella pohditaan useinkin. Nyt se on jotain niin, että hatut lentää päästä. Ei se ole pelkästään sanonta, että joku voisi sanoa näin. Kyllä se tarkoitetaan jotenkin tähän sillä tavalla.

Se on jotenkin kiinnostavaa. Mutta ehkä tämä on osittain käsittelyn ongelma. Koska kyllähän kaikki, kun vähän aikaa avaavat tätä, niin kyllähän kaikki sanoo. Joo okei, mä tajun, mitä sä tarkotat. Mä oon kattonut elokuvia tämän samalla tavalla. Tai mä oon käynyt konserteja samalla tavalla. Tai oon tehnyt jotain muuta. Tietokonepelit on hirveän voimakkaita ruumiillisia kokemuksia, että juoksee jossain käytävässä. Voi melkein tuntea kylmää. Mä muistan, että mä jossain parikymmentä vuotta sitten jossain sotapelissä laskeuduin jollekin puolalaiselle pellolle.

Oli talvi, oli satanut lunta. Mä olin pelannut monta tuntia. Tuli vähän niin kuin kylmä olla. Mä tajusin yhtäkkiä, että ei vitsi, että mun on mentävä nukkumaan. Mä olin niin sisällä siinä pelin tunteessa. Mutta se on myöskin, kun näkee sen liikkuvan kuvan siinä koko ajan. Tietokonepelit voivat olla tosi voimakkaat ruumiillisia kokemuksia kanssa. Niiden kanssa mennään. Usein mun mielestä niitäkin tehdään. Tarkoitus onkin saada ihminen kokemaan ruumiilla asioita.

Säikähtäminen ja ihmisen nauru on myös kiinnostavan ruumiillinen kokemus. Komediatihan saattavat olla ihan räävittömän hyviä aukaisemaan ruumista. Kyl tuntuu ihan erilaista, että sen jälkeen, jos on nauranut paljon jossain elokuvassa. On myös erilaiset nauramiset kuin sosiaalinen nauraminen, mikä on kiinnostavaa. Kyllä me tarvitaan varmaan ainakin parempaa kieltä ja jotenkin parempaa kieltä, millä käsitellään asioita.

Musta tuntuu, jos me halutaan tässä eteenpäin. Ja mä haluaisin ainakin eteenpäin. Mä haluaisin olla vielä rikkaammin tajuta mun ruumiillista kokemusta. Ja olisi kiva vaihtaa niitä enemmän ihmisten kanssa. Mutta se on aika rajatulla kielellä mennään. Ja itse asiassa yksi ongelma on mun mielestä itse asiassa on käsite esteettinen kokemus. Ja tässä mun tieteen alalta, kun mä aikanaan opiskelin filosofiaa, semiotiikkaa, estetiikkaa. Ja estiikkahan on tämmöstä aistimusten ja taidefilosofista pohdintaa ja muuta kaikkea. Ja meillä on aina esiintynyt se sama käsite esteettinen kokemus. Ja nyt kun mä mietin sitä, että mä nousen jo näin kesäyönä järvestä ja on tämmöinen hirveän valoisa maisema siinä ympärillä. Ja on koko se kokonaistuntemus, mikä siihen liittyy. On mielenkiintoista, että tämä ja mun kokemus siitä Ligetin modernista äänimassasta. Ja mun kokemus jostakin vaikka kokeellisesta Jugoslaviaalaista lyhytelokuvasta vuodelta 1991. Missä videonauha paukkuu ja rätisee ja se on niin kuin homman idea. Tai sitten vaikka se, että mä katon Allsång på Skanssenia TVistä. Nämä on kaikki esteettisiä kokemuksia. Mutta se kirjo on mun mielestä niin järjetön, että se sana on tullut ongelmaksi. Miksi me samaa sanaa koko ajan käytetään siinä?

Meillä pitäisi olla erilaisia sanoja. Mutta sitten jos rupeaa käyttämään erilaisia sanoja, ihmiset usein pumpaavat sen takaisin siihen esteettinen kokemus sanaan. Silloin kun tätä asiaa teoretisoidaan, niin mun mielestä sen käsiteestä on tullut ongelma. Että pitäisi kieltää viideksi vuodeksi tai kymmeneksi vuodeksi vaikka esteettisen kokemus -sanan käyttäminen kaikissa tämmöisissä. Tai että pitäisi jotenkin löytää muita tapoja sanoa tämä asia.

Että mitä nämä muut kokemukset voisi olla? Oisko sulla hyviä käsiteajatuksia? Jos mä annan näitä esimerkkejä vaikka. Että vaikka joku äänimassakokemus on vähän banaali tai tämmöinen. Mikä tämmöinen joku tämmöinen Allsång på Skanssen. Mä oon tämmöinen osittain ruotsalainen. Mä oon kasvanut Ruotsissa. Suomenruotsalaisessa taustalla. Mulla se on hyvin luonteva tämmöinen vähän saippuainen. Mun etnisen kulttuurin tuote, mikä on aika löyrö. Mutta sama oli ihan hauska. Mutta siinä voisi olla joku sana sille. Mutta ei mulla olekaan mitään käsitettä sille. Miten se eroaa siitä Ligetistä? Miten se eroaa siitä kesäyömaisemasta? Olisi mahtavaa oikeasti, jos pystyttäisiin kieltämään sana esteettinen kokemus. Mä oon kokemukseksittelun kehityksessä jo hirveästi enemmän. Mä näen tämmöisiä psykologisiakin tutkimuksia. Ihmisillä, joilla on tehty tai näytetty jotain taidetta. Usein niissä ei edes näe mitä niille on näytetty. Ne saattaa vaan selittää, että niille on näytetty taidetta. Mikä jää mulle ihan hirveästi miettimään. Ai siis mitä? Sehän on järjetön kirjo erilaista taidetta mitä on. Sehän on merkityksetöntä, koska se on niin erilaista. Ettei se samaa juttua voi toistaa jonkun hämmentävän pörinä videoteoksen. Tai jonkun maisemakuvan joko 1700-luvulta. Ei niillä ole mitään tekemistä toisissaan näillä kokemuksilla hirveästi. Tai niillä on aika vähän tekemistä toisissaan kanssa. Mikä on aika kiinnostavaa. Tässä mä toivoisin, että voitaisiin lyödä vaan rankasti pannaan. Jos olisin diktaattori, esteettinen kokemus sanana olisi kielletty seuraavan 10 vuotta. Sanotaan näin. Sitten keskustelu ehkä kehittyis.

Toivo:

Tämä on pitkäaikaiselta Suomen estetiikan seuran puheenjohtajalta järjestyttävä ilmoitus.

Toi on oikeastaan kiinnostanut, kun itsekin tosiaan yliopistossa estetiikkaa opiskelleena. Se on tuntunut vähän hassulta, että luetaan tekstejä, jotka kertoo vaikka runon lukemisesta. Tai kuulemisesta. Siihen pohjaavaan kokemukseen vaikka viittaa. Ja sitten niitä sovelletaan suoraan. Lähes suoraan vaikka just maiseman katsomiseen tai musiikin kuunteluun. Siinä se loikka tuntuu välillä vähän teennäiseltä. Ja tosin aistit. Mutta sitten onko se aistimista, kun luetaan kirjaa. Tai onko se aistimus siinä kirjaa lukiessa oikeastaan merkittävä. Se on tuntunut vähän hankalalta joskus jäsentää. Voisin olla kiinnostunut tuosta kiellosta myös.

Max:

Joo. Se voisi olla hyvä. Ja ainakin voisi olla tietysti. Voisi olla kun tämmöinen työryhmäkin, joka pohdiskelee se, että miten päästäisiin eteenpäin. Mutta se menee helposti vähän keinontekoiseksi. Sen pitäisi jotenkin syntyä luontevammin ne käsitteet. Mutta ainakin ihmisiä ois tarvetta. Mutta päteehän tämä tietysti monille muillekin aloille. Jos katsoo vaikka mitä monimutkaista ihmisten seksuaalisuus on. Ja se, että me halutaan ehkä löytää tiettyjä helppoja luokitteluita. Mitä ihmisillä on ja niin edespäin. Mutta kuitenkin yksilöt on niin monenlaisia. Ja näitä erilaisia tapoja aistia ja toimia, tehdä asioita ja tuntea on valtava määrä. Mutta ei meidän kieli ole hirveän kehittynyt siinä. Jos pitää katsoa mitä seksuaalisuus tai seksistä puhumisen kieli on. Se on kanssa hirveän litteä ja latteaa.

Ja ei sillä päästä eteenpäin ollenkaan. Ihmeet tulee välillä pahoja väärinkäsityksiä. Ihmisillä tulee vääntöjä ja niin edespäin.

Se on varmaan aika monallakin alalla kuitenkin tämä. Mutta siinäkin tietysti on kyllä se kokemus. Meidän kaikki alamme se kokemus on. Ja samoin voisi ajatella, että jos joku seksuaalisuus olisi kielletty. Ja muutama muu sana, niin voitaisiin päästä parempaan tulokseen. Mutta okei, tämä on vain laboratorioajatus. Mutta ehkä se käytännössä me ei voida tehdä niin. Että nyt ei saa käyttää näitä simppeleitä termejä. Mutta kyllä ihmiset joutuisivat etsimään jonkun muun tien puhua siitä asiasta. Mikä on kiinnostavaa. Olisi kiinnostavaa.

Mutta se on tosi monessa asiassa. En tiedä. Mutta ehkä minua henkilökohtaisesti kiinnostaisi just kuitenkin tämä esteettinen kokemus. Koska nimenomaan se, että se on kaikkialla niin kiinnostavaa. Ja se, että yllättävän monet asiat. Poliitiikka pyörii paljon vaikka esteettisillä kokemuksilla. Ihmiset tunnistaa jotain tiettyjä ryhmiä. Tai tunnistaa itsensä jostain asioista. Mitkä loppujen lopuksi on kummallisia konstellaatioita, erilaisia aistemuksia. Ja ihmisen värejä ja kaikkea muuta. Ja näitä värejä luodaan eri puolueissa. Seuraavaksi teidän kuvissa on oltava vaikka tätä ja tätä väriä. Sinistä tai pinkkiä tai jotain muuta. Että vaikka luodaan tämmöistä politiikan taitetta koko ajan eri tavoin. Ja sitten sitä koetaan ja muuta. Että siinäkin olisi hyödyllistä, että olisi vähän enemmän kättä pidempää. Kun pelkkä sana esteettinen kokemus. Tai taidemainen tai jotain muuta. Ehkä sen taiteenkin voisi heittää vähäksi aikaa pannaan. Ja sitten jouduttaisiin avaamaan tätä uudella tavalla. Mutta se menee joka paikassa. Arjessa tämä on. Ihmiset tekee poliittisia valintoja. Ihmiset tekee taloudellisia valintoja. Ihmiset ostaa 7000 euroa kalliimman auton huomaamattaan esteettisistä syistä. Ehkä suurempi tietoisuus tästä voisi auttaa ihmisiä. Maailmasti elämään monella tavalla. Löytää uusia näkökulmia elämäänsä. Ja avaamaan uusia ikkunoita.

Toivo:

No onko jotain instituutioita tai yhteiskunnan osa-alueita. Jotka voisi olla jonkinlaisia uran uurtajia tässä vapauttamisessa? Vaikka sovitaan, että pysytään vaikka taiteessa. Niin onko jotain tiettyjä alueita. Jossa näet, että tähän suuntaan tehdään hyvää työtä. Ja joka voisi olla kiinnostavaa myös kuulijoille-

Max:

En ole huomannut, että olisi instituutioita. En tiedä onko sinä huomannut. Minusta tuntuu, että semmoisia ei oikein ole. On yksilöitä siellä täällä. Jotka varmaan pohdiskelee, että tämän asian jäsentäminen selkeämmin, tai paremmin ymmärrettäväksi olisi kiinnostavaa. Miten me tehdään sitä mitä me tehdään. Miksi me pidetään jostain rakennuksista. Ja miksi tehdään tiettyjä asioita. Mahdollisesti osittain näistä syistä.

Ja tiettyjen ruumiillisten kokemusten vuoksi ja niin edespäin. Jotkut ihmiset menevät rakennuksiin ruumiillisen kokemuksen vuoksi. Jotkut ihmiset suunnittelevat rakennuksia. Niin kuin vaikka Kiasma on suunniteltu ruumiilliselle kokemiselle. Se ei ole tarkoituskaan olla semmoinen selkeä halli. Hallien sarja missä tuijotellaan. Vaan sinä joudut vähän kävelemään kummallisia kohovia ja käytäviä. Jotta sinun ruumissa olisi läsnä jotain jatkuvaa vuoropuhelua. Tekijöiden ja joidenkin kokijoiden väliin. Voisi saata tietysti joku tällainen museorakennus. Voisi ollakin hyvä avaus siihen suuntaan. Mutta toisaalta en tiedä. Yksilöt varmaan tätä enemmänkin hahmottaa. Luulen, että koko kulttuurilla. Koska se on niin voimakkaasti kokemuksen. Kokemus on niin voimakkaasti keskiössä

nykykulttuurissa. Olisi koko kulttuurille hyödyllistä. Jos pystyttäisiin jotenkin avaamaan tätä enemmän.

Luulen, että siihen aikaan kun jotkut asui linnoissa. Ja jotkut oli puunhakkaajia. Okei oli arkea, mutta ei ollut semmoista kokemuksen keskittymistä. Nyt on järjetön määrä jotain. Ihmiset katsoo stimuloivia Instagram-videoita metrossa. Sitten mennään kotiin katsoa telkkaria. Sitten mennään illalla konserttiin. Tällainen ihan kokemukuskulttuuri. Kokemukseen keskittyvä kulttuuri on uskomaton määrä meidän elämässä. Siinä mielessä on minusta kiinnostavaa, että meille menee eteenpäin se keskustelu siitä. Ja erilaiset asiat, mitä siihen liittyy. Esimerkiksi just tämä ruumiillisuus. Jos ajatellaan vaikka Instagramkin. Se on hirveän ruumiillinen. Kun tämä ihmiset katsoo sosiaalisessa mediassa jotain videoita. Missä joku tyyppi roikkuu jossakin savupiipussa. Tämä on hirveän voimakkaita kuvia. Tulee koko ajan eri muodoissa ja eri paikoista. Tämä on tosi kiinnostavaa. Kyllähän me ruumiit käy läpi valtavasti päivän aikana.

Koska me kuitenkin mallinnetaan itse. Se on ihan vain sen takia, että meillä on aivoja etuosassa. Etulohkossa on tämmöisiä peilisoluja. Mitkä vaikuttavat myös siihen, että pystytäänkö me olla empaattisia. Kun sen ajateltiin, että jotain lyödään. Niin sitten pystytään olemaan empaattisia. Toi tuntuisi minustakin ikävältä, kun minua lyötäisiin tällä tavalla. Ja näinhän mahdollistaa myös sen, että me liikutaan joissain rakennuksissa. Me vältetään sitä, että meitähän sattuisi. Niin me sitten varotaan tietynlaisia portaita ja jotain muuta. Nämä koko ajan auttavat meitä jäsentämään. Ne auttavat meitä myös näkemään elokuvaa. Meidän ruumista vaan usko, mitä se näkee liikkuvassa kuvassa. Että ehkä meidän tieto ja mielit kattoo, että tämä on fiktiota, kun Tom Cruise kiipeilee tuolla.

Mutta sitten meidän ruumissa usko koko ajan näkemään sen. Näiden peilisolujen takia. Jatkuvasti me juurikaan käytämme niitä, että me selvitämme arjessa. Nämä ovat myös olleet meidän kehitykselle tosi merkityksellisiä. Tämä on fakta, että me ollaan voimakkaasti tällaisen. Joskus jopa aika epäesteettisen stimuloinnin kohteena. Ei välttämättä ole tärkeää, mitä siinä nähdään.

Onko se kaunista tai onko se edes miellyttävää. Yksinkertaista laukausta ei meillä ole mekanisme. Kun me nähdään, että joku tippuu. Elokuvesta ei. Jos ei ole elokuvassa ja joku tippuu. Me reagoimme ruumiilla aika lailla samalla tavalla. Mutta tietysti meidän mieli tietää että joku tippuu oikeasti. Me tiedämme, että jotain pitää tehdä. Mutta jos Tom Cruise tippuu jossakin elokuvassa. Me mielitämme, että ei tarvitse reagoida. Me haemme vielä lisää kahvia. Mutta kyllä meidän ruumissa kuitenkin on se mukaan ihan samalla tavalla. Tämä on ehkä huimaa.

Me ollaan edistytty sellaisen tilanteellisen kulttuurin. Missä meidän ruumis on aika kovassa vauhdissa pitkin päivää. Se ei välttämättä ole hirveästi rauhassa. Joku voisi sanoa, että ruumiin pitäisi saada levätä ja muuta tällaista.

Toisaalta jarrua on yritetty vetää jo 150 vuotta. Mun mielestä joku Topelius valitti, että on hirveä hädellä. Täällä menee postivaunut eri suuntia. Kukaan ei voi enää keskittyä mihinkään.

Nykyaikainen elämä on niin nopeatempoista. Jos me vedotaan siitä, mitä meidän elämä on nyt siihen, mitä se oli Topeliuksen aikana. Mä luulen, että meidän elämä on huomattavasti nopeatempoisempaa. Mutta silti tuntuu siltä, että se kuitenkin voi olla, että me pärjätään ihan hyvin. Musta on ihan mukava elää tällaista elämää. Sieltä odotetaan paljon mahdollisuuksia.

Mutta kyllä mä ymmärrän senkin, että joku tietysti haluaa pitää retriittejä. Ne ei halua medioita ja ne ei halua elokuvia. Ne ei halua kännykkää ja niin edespäin. Mutta kiinnostava kokeilu. Meillä on suuri laboratorioskokeilu meidän ruumiin kanssa varsinkin.

Toivo:

Tuossa oikeastaan päästäkin mua kiinnostaa, että sä olet tuntunut suhtautuvan aika positiivisesti ruumiin kokemukseen ja näihin päräyttäviin elokuvaan, jotka nostaa penkistä. Hyvinkin olettavasti on myös ihmisiä, jotka suhtautuvat varauksella siihen, että kokemukset on ruumiillisia jonkin suhteellisen uppoamiseen ja tähän sohva-perunan ohella. Minkälaisia ajatuksia voisi olla tätä vastaan ja miksi ihmiset kokee sen ehkä huolestuttavaksi?

Max:

Tässä on varmaan tämä sama kuin me usein ollaan perinteisesti. Varsinkin kun tällä tavalla olen ihmistieteilijä tietysti mielessä, niin perinteisesti on yritetty hakea kaikille sopivaa kaavaa. Minkä takia tietysti lääketiede on turvallinen, että siinä vaiheessa kun mennään piikittämään johonkin sääreen, niin se on piikitetty jo aika monta muuta ja on testattu miljoona kertaa ja tätä rataa ja kaikkea. Mutta aina kaikkien ei ole. Siellä on aina ne poikkeamat.

Sitten kun mennään kulttuurin puolelle, niin tietysti asia on monimutkaisempi. Me ollaan orgaanisia, ruumiillisia kokonaisuuksia. Me ollaan nisäkkäitä ja me ollaan eläimiä. Me ollaan myös vähän koneita. Tämä toimii vähän koneellisesti. Meidän ruumishan tekee kaikkea itseksen. Se rupeaa korjaamaan jotain haavaa ja kaikkea tämmöistä. Me ollaan myös, tavallaan me ollaan ihmisiä, eläimiä ja koneita sekä tavalla kuin näitä käsitteitä yleensä ajatellaan. Ja mielenkiintoista on sitten se, että jos me ollaan yksilöidenkin tosi erilaisia. Tämä olisi minun vastaus ja en tiedä onko se susta tyydyttävää, mutta minusta tuntuu, että joillekin ihmisille vaan on luonnostaan vaikeampaa olla vaikka tietynlaisissa kulttuureissa mukana. Että joillekin ihmiselle sentimentaalisuus on hirveän vaikeaa. Siihen voi olla kulttuurisasiota, että on koulutettu ajattelua, että sentimentaalisuus on typerää. Mutta voi olla myös siellä henkilökohtaisesta tekijästä semmoista tunteisvellomista.

Ja sitten voi ärsyttää joku hirveän romanttinen elokuva jossakin. Minua taas se ärsyttää ollenkaan. Minusta on kiva katsoa niitä ja niin edespäin. Ja sitten on olemassa varmasti ihmisiä, jotka yksinkertaisesti niiden on vaikeaa palautua pohtimaan arkisia asioita voimakkaan ruumiillisen kulttuurin jälkeen. On paljon semmoisia ihmisiä varmasti, jotka jos ne rupeaa käyttämään näitä vaikka jotain sosiaalisessa mediassa olevia elokuvia ja käy hirveästi kokemassa voimakkaita asioita, niin ei varmaan pysty palautumaan ajattelemaan arkea-asioita. Niillä voi varmaan olla vaikeuksia. Meillä on moneen lähtöön ja on tarvittava erilaisia painotuksia. Tässä ei ehkä ole yhtä yhtälöä, mitä perinteisesti aina on yritetty tämmöistä ihmistieteissä tietysti tarjota. Tässä on nyt yksi totuus. Mutta se ei ehkä ole niin. Jollakin varmaan toimii, jollakin ei. Yksi kiinnostava juttuhan on tämmöinen, että jotkut ihmiset kokevatkin elokuvaa väkivallan hirveän ahdistavana.

Mä muistan, kun mä joskus menin sivilipalveluskoulutukseen. Mä en ole missään ajanut niin paljon ihmisten kattomaa kauhu ja väkivaltaelokuvia, kun mä olin sen kuusi viikkoa sivilipalveluskoulutuksessa, missä oli todella sen näköistä porukkaa. Aika monet ei olisi tehnyt karpäselläkään pahaa. Musta se oli kiinnostavaa. On hirveästi erilaisia tapoja katsoa. Nyt mä katson todella fiktiota. Jollakin ihmisellä nämä menee ihon alle, että se on totta.

Me ollaan erilaisia. Meillä on eri rajat. Tietysti itselläänkin voi olla eri elämäkautia ja eri rajat. Jos mä nyt vaikka olisin just päässyt melisairaalaan ja olisi ollut vähän kova vuosi, niin ehkä mä en ensimmäiseksi menisi kattomaan japanilaisista kauhuelokuvaa. Voi olla, että mä menisin katsomaan

jotain Disney-elokuvaa, mikä on luotettava ja turvallinen väline tämmöiseen arkeen. Mä voin tuntea pieniä kevyitä tunteita ja mennä sitten kotiin syömään ja ottaa lääkkeitä.

Meillä on hirveän erilaisia tunteita elämässä. Tämä kirjo on mun mielestä ihan tajuton ja sitä on vaikea paketoita yhteen. Mutta ainoa on tämmöisiä ihmisiä, jotka kokee, että niiden näkemys tästä asiasta, tai niiden kokema asia, tai niiden tutkiva pikkuporukka, mistä he saavat tietenkin tiedon, tulee pätemään kaikki ja me ei ole oltava huolestuneita. Mutta vastaavasti meillä on tämmöinen porukkaa, joka koko ajan uskoo, että mediat ja nää uudet kokemukset taas tulee mullistamaan maailman. Ja sehän on mielenkiintoista. Tämä on käyty läpi jokaisella median kohdalla, mitä on minusta kiinnostavaa. Esimerkiksi tämän hetken AI-keskustelua näyttää minusta toistavan. Nämä kaikki vanhat kaavat. Me käytiin radioa ja televisiota. Vaikkei AI on samalla tavalla, siis tämmöinen tekoälyä, samalla tavalla kulttuurisampo vielä. Minä kyllä uskon, että se alkaa tuottamaan varmasti kulttuuria. Mutta kaikki nämä radio, televisiot, jopa hologrammikuvat käytiin siellä keskustalla.

Jotkut ihmiset sanovat, että tämä tulee uudistamaan meidän aistilliseen elämään. Jotkut ihmiset sanovat, että tämä turmelee meidän kyvyn nähdä tavallisia kuvia, niin kuin hologrammikuvia. Että se keskustelu näyttää nyt ihan naurettavalta. Mutta samalla käytiin TV, samalla käytiin radiosta. Internetin piti tuhota. Ja totta kai jo Foinikiassa sanottiin, että nuoresta tuhoutuu. Platon halus sensuroida taiteen sen takia, että nuoret miehet otti mallia. No mitä me kutsutaan teatterisiksi, mutta nämä olivat tämmöisiä holistisia, dionyysisiä esityksiä useimmista. Kysymyksistä oli viiniä ja esityslavalla ja voimakkaasti manipuloiva kuoro. Ja sitten Platon oli huolissaan, että nyt kyllä nuoret miehet turmeltuvat, että ne rupeavat ottaa mallia noista jutuista. Ja ne joutuvat sivuraiteille ja huonoille raiteille. Tämä keskustelu on tavallaan ihan järjettömän pitkä. Ja se on mun mielestä kiinnostavaa.

Mutta jokainen uusi media, jokainen uusi käänne, se käydään. Ja aina on tyyppi, joka väittää, että tämä tulee tuhomaan jengin. Ja aina on tyyppi, joka tulee sanoa, että nyt jengi tulee viisaammaksi ja laajakatseisemmaksi ja kaikkea. Nämä ovat tietysti fantasioita nämä ääripäät. Mutta se on varmasti totta, että jotkut seilaavat aina näille uusille urille ja nauttivat niistä. Ja joillekin ne ovat ahdistavia. Ja kaikille kaikki ei toimi. Mutta samahan se on ruokien kanssa.

Joku tykkää juustosta ja jollakin menee vatsa sekasin juustosta. Ei tämä välttämättä sen kummallisempaa oo. Tässähän me ollaan ihan samanlaisten asioiden äärellä kuin lääketiede.

Toivo:

Aivan. Kyllä me tuossa lämpiössä vähän vaihdettiin sanoja Walter Benjaminista. Ja hänhän on tunnettu ajatuksestaan, että elokuvissa pitäisi saada tupakoida. Ja vähän kuljeskella elokuvateatterissa. Koska se hajamielinen lähestymistapa elokuvaa mahdollistaa sen, että pystyy myös arvioimaan sitä sisältöä kriittisesti. Ja näin vastustaa niinkun tota...

Max:

Joo, tuo on hyvä esimerkki. Tuo vanha saksalainen keskustelu 20-30-40-luvun viime vuosisadan 1920-30-40-luvun keskustelut Saksassa. Oli paljon tämmöistä väkeä, jotka halusi jotenkin saada enemmän kaaosta ja enemmän irtonaisuutta. Ja fragmentaarisuutta ja improvisaatiota kulttuurin. Bertolt Brecht oli vaikka teki tätä asiaa jossakin teatterissa. Se halusi irrottaa ihmiset siitä tavanomaisesta kaavoista.

Ja sitten oli paljon tällöisiä filosofiaa, niin kuin Walter Benjamin, jotka ajatteli, että tämä fragmentaatio on jotenkin kiinnostavaa ja positiivista. Ja tässä on paljon uusia voimavaroja. Mutta sitten samalla oli ihmiset, jotka kävi tätä vastaan. Puhuttiin länsimaiden perikadosta ja juurettomuudesta. Ja Benjaminin kohdalla oli vaikka tällöinen Theodor Adorno, joka oli tällöinen iso saksalainen filosofi. Joka vastaavalla tavalla taas ajatteli, että ollaan todella kadottamassa joku viimeinenkin yhteys kulttuurin mahdollisuuksiin ja niin edespäin.

Mutta se on kiinnostavaa, miten joku haluaa helposti ajatella, että tämä tulee koskemaan kaikkia. Me voisi ehkä ajatella pienemmällä viiteryhmillä, mikä on kiinnostavaa. Meillä on jotenkin tarve ajatella heti, että mitäs kaikki. Että jos mua häiritsee tämä Instagramin selailu, niin tämä täytyy olla ongelma muillekin. Mutta ei se ole kaikille ongelma. Ei ne elokuvat tunnu kaikille.

Jossain puhumassa tästä ruumiillisista kokemuksista ja elokuvista, niin yleisössä yksi mies sanoi, että mitähän tuommoisia on olemassa. Ja sitten aloittaisin miettimään, että se voi olla, että tuo ei tunnista samaa kuin mitä minä katson, kun joku kiipeää imunkupeella lasia pitkin. Ehkä se ei tunnista samaa, mitä minä. Ja nämä variaatiot ovat minusta ihan kiinnostavia. Ne pitäisi muistaa, kun puhutaan kulttuurista. Se on hurjia mahdollisuuksia, mutta jokainen joutuu varmaan ruuankin kanssa kulkemaan sen oman tiensä.

Joillekin se kuulostaa hirveän hurjalta, että meidän kaikkiaan on jotenkin löydettävä meidän tie. Mutta löydetään me sen ruuassakin. Minulla menee vatsan sekasin siitä ja siitä, joten minä syön sitä. Minulla ei tuo alkoholi taida sopia. Ja sitten kaikilla ei oista hallintaa. Ja onhan se kulttuurissa ihan sama. Varmasti sen kaan voi joutua kummalliselle polulle, jos ei ole mitään kulttuurihallintaa. Voi tulla jotain hieman addiktiomaisiakin reaktioita johonkin.

Mutta eikö tämä ole aika mielenkiintoista? Jos ajattelee, että nyt meillä on uudenlaista haasteita edessä tietysti. Juuri tämä ruumiillisuus on tullut niin voimakkaaksi osaksi meidän kulttuuria. Minun mielestä se alkaa siit 60-luvun lähtien, kun tietyn elokuvan kautta alkaa ja sit tulee musiikkiin.

Toisaalta monet ajattelijat ovat innostuneetkin siitä. Samoin tämä Frankfurtin koulukunnan myöhäinen ajattelija. Myöhäisin ehkä kukoistanut ajattelija Herbert Marcuse, joka oli voimakas yhteiskunnan ajattelija myöskin. Ja muun muassa Angela Davisin opettaja. Hän hirveästi puhui tästä, että joku uusi aistillisuus tulee. Kun katseli toimintaa, se oli tuossa Kaliforniassa 1967-1966-1968. Hän alkoi miettimään, että nyt joku uusi aistillinen kulttuuri on alkamassa.

Ja se keskustelu ehkä jäi siltä osalta siihen, mutta se ehkä alkoi silloin. Elokuvat ja uudenlainen musiikki. Onhan siellä täällä ollut joku kokeminen ääniä ja valojen käyttöä ennen sitäkin. Laajemmassa mittakaavassa tuli osaksi länsimaisia ja ehkä pikkuhiljaa globaalin pohjoisen ja koko pallon ihmisen arkeen. Nämä tällaiset voimakkaat stimulaatiot.

Ei se hirveän pitkä pätkä siis vielä ole. Ehkä puol vuossataa, mutta on se nyt ihan eri meininki kuin 70-luvulla. Se on kiinnostavaa. Katsotaan mihin tämä vie, mutta voi tulla aika jännittävätkin paikat vielä.

Toivo:

Tässähän on jotain, joka pystyy peilaamaan. Vaikka Brechtin teatteriin, jossa haettiin vieraantuneisuutta ja fragmentaarisuutta. Se oli Brechtille sen takia tärkeää, koska Berliiniläisen työväen elämä oli sitä hänen mukaansa. Hän koki, että vanha dramaattinen teatteri on porvarillisen elämäntapausta. Se ei sovi proletaariseen työväen kokemuspintaan. Mielenkiintoista, mitä se

tarkoittaa nykypäivän taiteelle. Jos meidän kokemushorisontti on kiihdytetty noinkin kovaksi, mitä se nyt on. Heti kun nousee liukuportaisiin, puhelin esiin ja katsotaan muutama video.

Max:

Liukuportaat on hyvä esimerkki. 30 sekuntia liukuportaissa. Brecht on ehkä sillä tavalla kiinnostava esimerkki. Varmaan Eurooppa jossain vaiheessa on ollut saman itsensä käpertynyt kupla. Me ei ole oltu siinä keskiössä. Taidejärjestelmähän tuli meille myöhemmin kuin jonnekin Intiaan. Se kulki Saksasta, Ranskasta ja Englannista siirtomaihin ja erilaisiin alueisiin. Tosi hitaasti tuli tänne monet jutut, mitä nyt sanotaan, että ne on eurooppalaisia.

Meidän näkökulmasta asia ei ehkä ole niin simppeleä. Me ollaan täällä reunalla. Se on aika kiinnostavaa, miten me ollaan sekä oltu sisällä että ulkopuolella tässä. Samalla tavalla kuin joku kaukainen kolonia. Me ollaan ihmitelty, mitä tuolta Saksasta ja Ranskasta vaikka tulee ja niin eteenpäin. Brechtin kohdalla on kiinnostavaa. Se on siinä mielessä minusta hyvä esimerkki, että nykyään koko maailma lähettää meille näitä uusia haasteita.

Brecht sai oman haasteensa katsomalla kiinalaista teatteriesitystä ja japanilaisesta teatteriesitystä. Se oli paljon tutustumassa aasialaiseen teatteriin Moskovassa, kun se oli käymässä. Silloin se miettii, että on kyllä todella kiinnostavaa. Tuossa ei yhtään manipuloida lämpimään läsnäoloa. Nyt katsotaan tässä jonkun puunhakkaajan arkea lavalla. Vaan juuri oli naamioita ja kaikkea, mitkä tavallaan eristi ne totaalisesti.

Se tavallaan oppi Aasiasta asioita, mitkä sitten sovelsi omaan elokuvateoriaan. Tällä hetkellä me opetetaan valtavasti siitä, mitä tulee muualta. Me voidaan ehkä haluta ajatella, että meidän kulttuuri on jotenkin länsimaista. Mutta sitten jos rupeaa katsoa, kuka on tehnyt amerikkalaiset elokuvatkin nykyään, niin ei tuo Hollywoodkaan mitenkään nyt ehkä niin ole enää eurooppalaisten jälkeläisten pyörittämä sirkusta.

Kannattaa katsoa lopputekstien nimet ja rupeaa miettimään, että jo siitä näkee, että luultavasti tämä on aika kansainvälistä touhua. Paljon sinne myös muuttaa ihmisiä. Sitten tulee paljon, vaikka japanilainen kulttuuri aika vaikuttaa paljon 90-luvun lähtien. Nykyinen intialainen kulttuuri on räjähtänyt ihan käsiin. Sehän on kiinnostava. Se on nyt suurin työväestö ja käsittämätön mediatietoisuus. Oikeudenkäyntejäkin on tehty verkossa jo vuosikautia.

Meillä on yhtään mukana siinä kehityksessä, mikä sikäläisellä keskiluokalla tapahtuu. Totta kai se on se köyhälistökin, mutta se ei ole niin iso kuin täällä ajatellaan. Se on mielestäni mielenkiintoista, että me vaikka meidän verkkosivuista jostain tämmöisistä tileistä, mitä me katellaan kännyköillä, niin intialainen tuotanto alkaa olla niin iso, että se saattaa kohta syrjäyttää Yhdysvallat monella tavalla. Se on yksinkertaisesti ihan loogista.

Se on isoin koulutettu keskiluokka on nyt siellä ja se on englannin taitoista. Ne on tajunnut, että jos ne hirveästi alleviivaa, että tämä tulee Bangaloresta, niin moni kuuluttaja täällä ehkä slippaa sen ja ottaa sen kanavan Bostonista. Mutta sitten tavallaan usein naamioi sen tämmöiseksi yleislänsimaiseksi, mikä on todella mielenkiintoinen ilmiö. Tästä on tosi loistavia tutkimuksia olemassa. Itsekin olen tämmöisessä tehtaissa.

Mä olin Bangaloressa käymässä TATAN tämmöisessä keskuksessa. Mä join sit kahvia siellä semmoisen tyyppin kanssa. Kävi ilmi, että se oli vaihtanut kaikki 90-luvun ja 2000-luvun Jason Statham-elokuvien stunnäyttelyiden kasvot. Jason Statham-kasvot. Se näytti kaikki ne

alkuperäiset pätkät. Mä vaihdoin kaikki nämä naamat. Se oli mun erikoistuminen. Nykyään toi tehdään niin helposti tietokoneille, että ei enää. Se paini mutta ajatella, että aika kiinnostavaa.

Siellä jossain joku on vaihtanut. Lärvit on ollut iso osa tuotantoa. Nyt sieltä tulee paljon muitakin juttuja. Samoin kuin Japani tuli jossain vaiheessa. Mutta Intia tulee paljon sniikimmin. Se hiipii sieltä. Se on valtava. Sieltä tulee paljon. Nyt mä mietin paljon tätä, että miten aina on oikeastaan katsottu muualle enemmän. Ei Eurooppa ole ihan täydellinen kupla ollut ikinä. 2007-luvun Saksasta filosofit tuki intialaista filosofiaa.

Ja aina on katsottu. On ihmetelty myöskin. Vaikka kun Yhdysvallat perustettiin, niin katsottiin hirveän idealistisesti. Ja toiveikkaasti, että tulisi sieltä alkuperäiskansoilta jotain uutta tietoa. Tämä on ollut paljon monimutkaisempi soppa. Mutta se, miten se tällä hetkellä menee, on mun mielestä huimaa. Meiltä tulee paljon. Vaikka näennäisesti seurattaisiin vain englantilaista ja amerikkalaista kulttuurituotantoja. Ja sitten siinä sivussa vähän naapureita ja muita.

Ne tuovat tihkuu kuitenkin uudenlaisia kokemuksen tapoja. Meidän pitää ehkä myös mennä ymmärtämään niiden kokemustapoja kommentoijien kautta. Itse olen ollut erityisen kiinnostunut esimerkiksi japanilaisista ja intialaisista taidekeskusteluista. Siellä on jopa 2500 vuotta vanhoja keskusteluja, mitkä puhuvat vaikka siitä, että ihmisiä manipuloidaan teatterissa. Siellä on ollut hirveän voimakas teatteri.

On kaikki tällaisia rumpuja, erilaisia soittimia rumpuja, jotka on hirveän manipulatiivisia. Ne on olleet aina osa teatteriesitystä ja värejä ja savua ja kaikkea. Ihmisiä on jo silloin luultavasti manipuloitu. Se ei ollut mitään verrattuna siihen, mitä Suomen maaseudulla sai vielä sata vuotta sitten. Siis se on ollut paljon edellä sitä. Se on lähempänä sitä, mitä me saadaan nyt jostakin elokuvateatterista.

Se teatteri, mitä joku yläluokka on kattonut jossakin keskeisissä paikoissa siellä. Ja se on minusta hämmäntävä. Ja niillä on kuitenkin teoriaa siitä asiasta. Ne keskustelevat kokemuksesta. Esimerkiksi se on tietynlainen kokemus, se on lajityyppi, mistä Intiassa keskustellaan paljon. Se on rasa-kokemus, mikä on tietynlainen atmosfääri, voimakas sentimentti. Tämä tunneatmosfääri jostakin asiasta. Vaikka eroottinen tai koominen tai muuten.

Ne on yrittänyt tavoittaa tätä teoriaa. Ne on itse asiassa ruumiillisia teoriaa. Se on kiinnostavaa. Ne on jopa 2500 vuotta vanhaa ruumiillista teoriaa siitä, miten meitä manipuloidaan teatteriesityksessä. Ja nyt kun ajattelen asiaa, että nyt vaikka seuraavaksi me mennään tästä metroon ja selataan sitten kännykkää.

Max:

Sieltä pyörii jotakin materiaalia, mikä itse asiassa onkin tuotettu siellä, mutta näyttää vähän amerikkalaiselta. Nämä tyypit, kun on tuottu, on siellä itse asiassa lukenut näitä teorioita yliopistossa. Samalla kun on lukenut sen saman aristo teleen, mitä täällä taidekoulussa luetaan. Tämä on ehkä se suunta, mitä olen alkanut ajatella, että tajutaanko me ihan kunnolla, mitä meillä tapahtuu globaalisti, kun nämä kaikki ruumiin kulttuurit tulevat.

Niin kuin tuli joku kummallinen japanilainen mangaerotiikka 90-luvulla. Sitten tuli kummallisia jotain samurailokuvia, kun tulee jossain vuosituhannen vaiheessa, että nyt kädet lenteliin irti koko ajan ennennäkemättömällä vauhdilla. Ihmisille täällä oli joskus vähän vaikea katsoa niitä, ne vaikutti niin

väkivaltaisilta. Tulee erilaisia musiikkityyliä, joissa on vaikka etelä-amerkkalaisia tanssittavia, salsa ja muita, mitkä on nyt osa työväenopiston arkea. Näähän on ruumiin ja sen kulttuurin musiikkia.

Ei niitä ole tarkoitettu, että me istutaan puvut päällä jossain, peruukit päässä ja puleerattuna jossain ja ihmetellään, että olipa hienoja säveliä. On tarkoitus liikkua niiden äärelle ja olla mukana sitä musiikillista kokemusta ja ehkä jollain tapaa olla mukana tuottamassa sitä musiikin kokonaiselämystä tanssilla. Tämähän on musta aika kiinnostavaa, että näitä tulvia meille eri muodoissaan ja ne tavallaan tuo meille uusia haasteita, mutta näistä on aina käyty myös keskusteluita ja se on myös kiinnostavaa.

Ehkä ei aina kannata aloittaa sieltä omasta lähipiiristä sen keskustelun mahdollisuuksien pohtimista, vaan pitäisi myös lukea ihan globaalisti tekstiä. Tässä on joku sellainen ehkä ajatus usein, ettei me kuitenkaan ymmärretä niitä, mutta kyllä ne yleensä on aika ymmärrettäviä pienen lukemisen jälkeen. Kun näitä haluaa ymmärtämään, niin voisoin aina suositella, että ihmiset lukisivat paljon tämmöisiä vanhoja tekstejä, mitä muualta saa.

Ihan hyvin erinomaisia kirjoja, mitä voi löytää, on paljonkin. Vaikka jos japanilaisesta kulttuurista mietin, on tuo joku vaikka Tanizakin *Varjojen ylistys*, joka kuvaa sitä, minkälaista japanilainen kulttuuri voi olla. Se on hirveän moniaistinen teos. Kuka tahansa voi taivuttaa, että aijaa, että tuommoinen kulttuuri katosi, kun tuli moderni maailma. Se on hirveän konservatiivinen, ja siinä unelmoidaan paluusta vanhaan varmaan, mutta se on hirveän helppo lähestyttää, ja se on suomeksi käännetty ja niin edespäin.

Tuolla on myöskin ne keskustelut. Me ollaan globaalim stimuloinnin kohteita. Me ollaan nyt sellaisia super-brechtjejä. Brecht sai yhtäkkiä jossain festivaalilla näki pari juttua, ja meni sekaisin. Mutta me nähdään kaikkialta tämä juttu. Sadassa vuodessa muuttuu niin paljon, vajassa sadassa vuodessa muuttuu niin paljon, että meillä tulee jo kaikkialta. Me ollaan huomaamatta me ehkä globaalimpia kuin me ollaan. Vaikka vieläkin avaa Ylen ja siellä tulee se sama BBC-juttu, jossa on kamarimusiikkia taustalla ja niin edespäin.

Sieltä kuitenkin eri paikoista tulviin medioista. Varmaan enemmän tämmöisestä vapaammasta sosiaalista mediasta, missä ei ole välttämättä samanlaista suodatinta. Meiltä tulee tää, että lähetetään joku sellainen vanhempi heppu ostamaan ohjelmia vaikka Ylelle. Se on se vanhan maailman pauloissa. Siellä tulee se samat dekkarit ja samat muut kamat ja muu. Mutta sitten tavallaan, kun jos sä menet johonkin sosiaalisen median tai internetiin, niin siellä on vähän vapaampi peli.

Se ei samalla tavalla, joku ei kanavoissa suju. Sulla ei kuratorista kokemusta. Ehkä tässä on myös mahdollisuus globalisoitumiseen, mikä on isompi näiden uusien medioiden kanssa. Varmaan uusia haasteita, mutta varmaan myöskin on syytä tarkkailla, mitä sielläpäin on juteltu niistä asioista, minkä kaikuja me katsellaan. Japanilainen animaatio on kaikuja siitä kuvakulttuurista, mitä siellä oli. Ja siinä on välillä friikkejuttuja, mitä näkee. Mutta ne friikit olivat siellä paikallisessa kuvataiteessa jossain Shungassa vuonna 1700-1900-luvulla ja niin edespäin.

Tämä on mun mielestä ihan fantastisen tilanteen edessä. Meille tulee enemmän juttuja kaikkialta ja usein on ruumiillisia. Me opitaan uusia asioita varmaan ruumiistammekin, niin kuin varmaan välillä käy, jos tajuaa. Jos vaan sattuu olemaan hereillä ja huomaa sen, niin kyllähän me opitaan koko ajan asioita ruumiillamme, kun me katsotaan ja ihmettelemme erilaisia asioita maailmassa.

Sitten samalla mä ajattelin, että kannattaa alkaa lukea myöskin tekstejä noista paikoista. Kyllä ne on pohdiskellut niitä aikaisemmin. Kaikkialla on pohdittu aina sitä. Ihmiset usein puhuu ja ajattelee,

että ei Afrikassa ole pohdittu, mutta sieltäkin tulee itse asiassa aika paljon tekstejä, kun pohditaan. Esimerkiksi afrikkalaisia kokonaisvaltaisia festivaaleja, missä tanssitaan ja ruuan tekoa. Näistä löytyy paljon tekstejä kanssa. Ihmiset on pohtineet näitä juttuja aina. Siellä, missä jotain on koettu, on aina kuitenkin jotain pohdittukin.

Ehkä Eurooppa on kaikkien ongelmallisimman. Minusta tuntuu, että se on vain tietty porukka tuolla jossain, joka on tehnyt aika tietynlaista kulttuuria ja halunnut erottaa sen muusta arjestaan pohtuneita juttuja. Samanlaisia jakoja ei ole ollut Japanissa tai Nigeriassa tai Kiinassa tai Intiassa. Ei silloin pohdittu, että tässä on tätä ideaa ja tuolla on tuo joku muu. Sen takia ne on aika käsitellytkin näitä laajemmin. Ehkä ne on mennyt pidemmälle monella tapaa ruumiillisuuden kokemuksessakin välillä.

Toivo:

Voisin kysyä tähän ikään kuin loppuun. Me keskusteltiin oikeastaan, ehkä voisi kutsua kollegoista, Harri Mäcklinin kanssa taidekäsitteestä ja sen historiasta tuossa aiemmin. Hän huomautti siitä, että sen taidekäsitteen hämmäisyyden ja kiistanaisuuden ymmärtäminen helpottaa aika paljon myös esimerkiksi gallerioissa kiertämistä. Usein jos ajattelee, että onko tämän mukaan nyt taidetta, niin se on ikään kuin se, mikä siinä taidetta on. Miten tätä, kun tulee tietoisemmaksi ruumiillisesta kokemuksesta, pystyisi ehkä tiedostaen hyödyntämään? Onko siihen jotain shorthandia, nyrkkisääntöä?

Max:

Varmasti kaikkeen tietoisuus aina auttaa. Jos on tottunut vähänkin viininmakuun, se voi olla hyvää. Jos pikkuisen hahmottaa, miltä alueilta tulee sen, voi olla nastatajuta yhtäkkiä. Tämä oli vähän tuon alueen juttu. Tässä oli nyt chiantin sekoitusta ja vähän tämmöinen kärkevä. Osa myös valikoida paremmin, minkälaisen lasin juoda, mikä on mielestäni kiinnostava hyvä esimerkki. Ihminen tajuaa, mitä se voi ostaa, kun sulla on kymmenen eri viiniä tarjolla.

Ei tarvitse kysyä tarjoilijalta. Se on kiinnostavaa. Eikä se ole välttämätöntä, että voi juoda mitä tahansa, vaikka vettä eikä viiniä. Ehkä kuulostaa täällä yläluokkaiselta, mutta monessa paikassa se on ihan arkista, kuten maitoa. Sitä ei edes listata alkoholiksi jossakin Euroopan maissa. Samalla tavalla tässäkin on varmasti se, että aina on suuremmat mahdollisuudet tehdä sitä, mitä haluaa, jos tajuaa, mitä tekee.

Kokemuskulttuuri on varmaan isompi osa meidän toimintaa kuin jotkut perustyökälyt. Jos mietin vaikka, että miten en minä ikinä kokoa mitään hyllyä tai jossakin filosofisessa artikkelissa esimerkkinä vasara. Mä aion vasaraa tosiaan. Kerran viidessä vuodessa mä kosketan varmaan vasaraa. Mutta elokuvia ja musiikkia ja muuta mä kulutan tuntikausia päivässä. On mielenkiintoista vaan, että jotkut ihmiset kuluttavat liikenteessä valtavasti aikaa.

Varmaan sen kulttuurin parempi tajuaminen voisi hyvinkin auttaa. Ihmiset on unohtaneet liikenteen riskit. Sitten ne vaan turtuu ja ajaa tuolla. Ehkä tämmöistä yleistä turtumusta ja asioiden yksinkertaistamista, mistä vastaan mun mielestä pitäisi tarjota vaan mahdollisimman rikasta tietoa. Ja onhan se välillä aika erikoistakin sitä tietoa. Eihän se aina helppoa sulattaa kaikkia tietoa, mitä se saa.

Ihminen varmasti voi löytää ruumiistaankin mitä kummallisempia juttuja. Kyllä mä tiedän, että ihmiset vaihtavat erilaisia suuntautumisia välillä muutaman avainkokemuksen kautta. Esimerkiksi vaikka seksuaalisen suuntautumisen ihmisten vaihtaminen. Näkee pari elokuvaa sen tajuaa, että ai mä oonkin itse asiassa tällainen. Tämä on ihan mahdollista.

Tähän seikkailuun saa enemmän rikkautta ja enemmän tyydytystä. On enemmän itsekontrollia ja on enemmän myöskin kykyä tajuta milloin on seikkailemassa ja milloin homma hallitsee. Ja säädellä asioita. Varmaan itse säätelyyn voi olla hirveän hyödyllistä. Kyllä se mielestäni tuossa mediaankin, tuon loputtoman varoittelun, kännykkävaroittelun sijaan, niin voisi olla hyödyllisempää, että ihminen tiedostaisi mitä siihen liittyy ja mitä se on.

Ja se varmasti aina tuommoinen rikas tiedostava kokeilu on varmasti pidemmän päälle. Mä uskon parempi pohja rakentaa kuin se, että vaan moralisoidaan tai pelotellaan tai jotakin muuta. Kyllä se ainakin mun mielestä on ollut oikein erinomaista. Mutta samalla ihminen oppii vaikka juoksemalla tai syömällä erilaisia ruokia tai muuta. Vaikka sitten pitäisi vaan maksalaatikosta, mutta maistamalla kymmenen muuta ruokaa. Se on varmaan hyvin erilainen kokemus syödä sitä maksalaatikkoa, kun jotain mihin suhteuttaa sitä.

Toivo:

Onko joku yksi ajatus, jonka sä haluaisit, että jokainen muistaa tästä jaksosta, sisällöstä, että semmoinen joku pieni tiedon jyvänen, joka olisi hyvä pitää mielessä?

Max:

Joo, valtava määrä ammattilaisia stimuloi meitä monipuolisesti ruumiillisesti. Ja me ei aina tajuta sitä, mutta siinä on paljon semmoisia asioita, minkä oppiminen voisi varmasti tuottaa meille entistäkin rikkaampia kokemuksia ja itsesäätelyn kykyjä. Taas media viidakossa jossa eletään. Kelpaisiko se tällaiseksi lauseeksi?

Toivo:

Se on mun mielestä todella hyvä. Ja koskettaa siihen tietoisuuteen siitä, että mitä tapahtuu.

Sitten ihan viimeisenä, koska taide ja kokeminen on niin kivaa ja sitä on niin paljon, niin mä pyydän vierasta aina suosittelemaan itselleni ja kuulijoille jotain taiteen tai kulttuurin ilmiötä, tekijää, teosta, happeningiä, virtausta, joka on jollain tavalla olennainen, kiinnostava, mutta jäänyt ehkä liian vähälle huomiolle. Olisiko sulla väläyttää meille jotain tällaista?

Max:

Mulla on väläyttää, joo. Tämä liittyy vähän äskeisin keskusteluihinkin siinä mielessä, että mun suositus on tämänhetkinen intialainen elokuva ja tv-sarja -tuotanto. On mun mielestä tosi kiinnostava ilmiö. Siis perinteisesti on ollut vähän tällaista karheaa taide-elokuvaa.

mitä on se tullut joskus ennen, tuli varmaan Yleltä yllättäen ja nyt se tulee jostakin sitten Teemalta. Varmaan pari kertaa vuodessa on ollut tämmöisiä satajiti-rai-tyyppisiä, mitä ihmiset on, monet arkisesti ihmiset on kokeneet kovin kiinnostavaksi, ja tietynlainen taideporukka on sitten kattonut niitä, että nämä on mielenkiintoisia varmasti jollakin tavalla.

Tai sitten on ollut ihan tämmöistä Bollywoodia, mikä on vaikea katsoa länsimaisella silmällä ja joka on jotenkin hämmentävää. Mutta tällä hetkellä tuotanto erityisesti monissa Etelä-Intian osissa, esimerkiksi Chennaissa ja jossain muissa kaupungeissa, on tullut ihan huimia tämmöisiä TV-sarjoja, jotka ei enää olekaan ihan semmoisia paikallisennäköisiä. Ne on tavallaan paikallisille mausteille, mutta ne on aika globaali elokuvakieltä. Ja niitä on yhtäkkiä ehkä ihan jokaiselle helppo katsoa. Ne on olemassa TV-sarjoja, tosiaan elokuvia. Esimerkiksi Netflixin kautta pystyy aika hyvin niitä löytämään. Jos sieltä muutama noukkaisee, niin sieltä tehdään ehkä vähän uudella tavalla asioita.

Esimerkiksi intialaista kauhuelokuvaa kannattaa olla paljon, mikä on ihan erilaiset kuin mikään muu. Ja paljon tämmöisiä erilaisia draamoja. Ne on ihan tämmöisiä yhteiskunnallisia elokuvia, mitkä yhtäkkiä onkin länsimaiselle helppo katsoa, mutta yhtäkkiä se on samalla. Se on jotain muuta, mutta se on silti helppo katsoa. Ehkä vähän sillä tavalla kuin japanilaiset elokuvat tuli 90-luvulla. Mä luulen, että se ehkä löydetään pian.

Ja esimerkiksi semmoinen, no mä luin yhden TV-sarjan sanaan, mistä pääsin hyvin alkuun. Sacred Things oli semmoinen, mikä on aika helppo. Yleensä kun sitä on suorastaan, kun ihmiset pääsevät alkuun siinä ja tajua, että kyllähän tätä pystyy katsomaan.

Toivo:

Sacred Things.

Max:

Joo, ja sitten just tämä tämmöinen, jos vähän sätkottelee kauhupuolta ja panee intia johonkin hakuun. Näissä erilaisissa nykyään, kun leffoja katsotaan, ne on ihan kummallisilla matriiseilla. Niitä pystyy kyllä hakemaan. Tämä on ehkä mun mielestä ollut kummallinen, että tätä ei ole löydetty. Se on aika iso asia. Mutta muuten onhan maailmassa miljoonia kiinnostavaa asiaa. Vaikeahan se aina sanoa.

Toivo:

Kyllä, eikä tässä tärkeintä tai kiinnostavinta haettukaan, vaan jotakin. Ja onhan tuosta pieniä signaaleja myös siitä, että ehkä intialainen elokuva siirtyy valtavirtaan täälläkin päin. Academy Awards antoi tuolle RRR:lle Best Original Song Oscarin. Kyllä mä veikkaan, että tässä on joku signaali.

Max:

Se on ehkä signaali semmoisesta. Ja sitten Amerikkalaisen kautta avautuu helposti muillekin. Mutta tosiaan eri tuotannoissa on ollut jo pidemmän aikaa kuin intialaiset tekijöitä. Ne on tavallaan osa erilaisista, jopa pohjoismaalista animaatiotuotantoa. Eikä pelkästään piirteinä, vaan ihan

suunnittelemassa. Ne on tavallaan tämmöinen uusi globaali juttu, joka ehkä vielä ei ihan ole tajuttu. Se on läsnä silleen, kun Japan oli 90-luvulla. Ehkä se on Intia. Mutta sieltä voi nyt noukkia vielä aika kiinnostava juttu aika helposti. Jossain vaiheessa se saattaa räjähtää silmille, ja sitten voi olla vaikeampi noukki. Nyt on hyvä hetki mennä tonkimaan.

Toivo:

Ja näinhän me tehdään. Roomillamme ja eri asennoissa tongitaan myös intialaista elokuvaa. Kiitos Max aivan superisti tästä sessiosta.

Max:

Kiitos, oli mahtavaa olla täällä juttelemassa. Oli hienoa.

Toivo

Kyllä, niin oli.

Ja me kuulijat kuulemme taas, kun on puhe taiteesta.

Tämä oli Kirkkonummen kunnan kulttuuripalveluiden taiteesta podcast. Sen toimitti, leikkasi ja liimasi minä, eli Toivo Hursti. Löydät meidät kaikkialla, missä podcasteja kuunnellaan, sekä osoitteesta www.kirkkonummi.fi. Kuullaan taas, kun on puhe taiteesta.